

Factsheet *Natura 2000* en Biodiversiteit

Weidebeekjuffer
Foto: Niels Gilissen

Inleiding

Natura 2000 is het Europese netwerk van natuurgebieden dat eraan moet bijdragen de achteruitgang van de biodiversiteit tegen te gaan. Biodiversiteit omvat de verscheidenheid aan levensvormen (o.a. plant- en diersoorten). Door de groei van de wereldbevolking en haar consumptie (denk aan: overbevissing, houtkap), neemt het ruimtebeslag toe (verstedelijking, inpolderingen) en de milieukwaliteit af (vermesting, verzuring). Mede daardoor staan veel plant- en diersoorten onder druk. Behalve individuele soorten, treft dit ook de ecosystemen die zij vormen. De kwaliteit daarvan verslechtert en dit kan grote gevolgen hebben voor belangrijke functies als het zuiveren van lucht en water, de bestuiving van gewassen en bescherming tegen overstromingen.

Economische waarde en belang van biodiversiteit

Plant- en diersoorten staan niet op zichzelf, maar zijn onderling van elkaar afhankelijk. Een voorbeeld is de Natura 2000-vogelsoort grauwe klauwier. Deze broedvogel houdt van halfopen en ruige terreinen met struikgewassen en jonge boompjes. Daar leven insecten zoals bijen, hommels en kevers, maar ook hagedissen, kleine zoogdieren en jonge vogels. Deze insecten en dieren zijn voedsel voor de grauwe klauwier. Kleinschalige en gevarieerde landschappen, zoals hoogvenen en oude akker- en weidelandschappen, zorgen dus voor een geschikt leefgebied voor insecten en daarmee voor een geschikt leefgebied voor vogels als de grauwe klauwier.

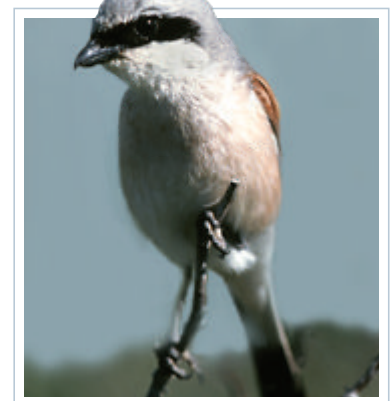

Foto: Marten Geertsma

Grauwe klauwier

Juist de grote verscheidenheid aan soorten zorgt ervoor dat de natuur veel verschillende, essentiële functies kan vervullen. Behalve goederen als voedsel, constructiematerialen en medicijnen, levert de natuur ook diensten. Direct, zoals de bestuiving van landbouwgewassen, maar ook indirect, door overstromingen of erosie van landbouwgrond te voorkomen, schoon drinkwater te leveren, klimaatschommelingen te dempen en een goede mentale en fysieke gezondheid te bevorderen. Natura 2000-gebieden kunnen de economie versterken. Een voorbeeld is het Theaterfestival Oerol op Terschelling. Het succes van Oerol is mede te danken aan het feit dat het plaatsvindt in de natuur. Tegelijkertijd vormt het festival een bron van inkomsten voor het eiland.

Kop van Schouwen

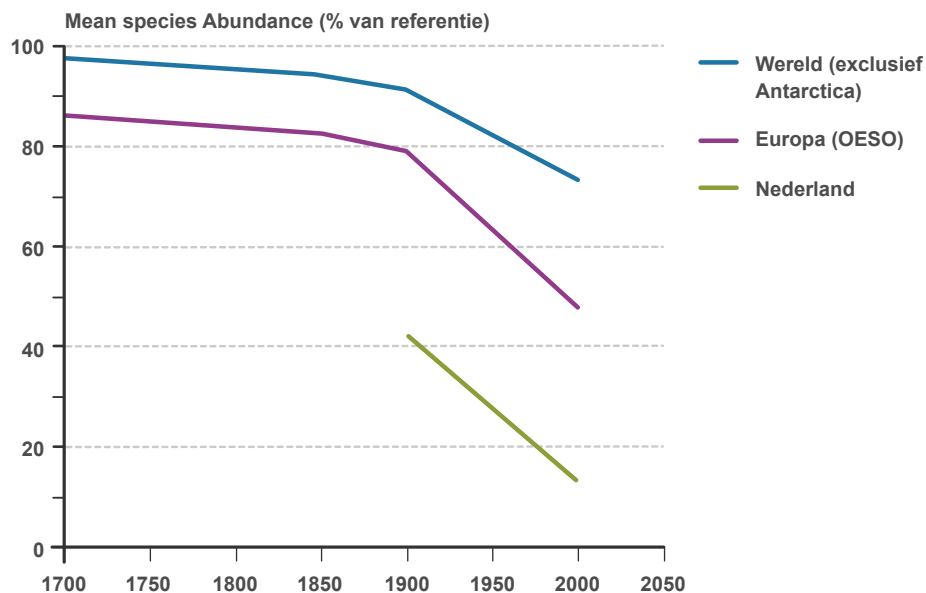
Foto: Rita van Biesbergen

Vaak lijken natuur en biodiversiteit geen directe financiële opbrengsten te hebben (denk aan de grauwe klauwier), maar indirect is de waarde in veel gevallen zeer groot. Een voorbeeld is de bestuiving van landbouwgewassen. Meer dan 30% van de gewassen in Europa is afhankelijk van bestuiving door insecten. Dit heeft in de EU een geschatte economische waarde van 15 miljard euro per jaar. Een ander voorbeeld is de natuurgerelateerde recreatie in Nederland. Jaarlijks brengt dit circa 8 miljard euro op. Een onderdeel hiervan is de recreatie in duingebieden. Daarnaast spelen de duinen een belangrijke rol bij de zuivering van drinkwater. Kenniscentrum Triple E heeft ingeschat dat de Nederlandse samenleving jaarlijks zo'n 92 miljoen euro bespaart door gebruik te maken van door de natuur gezuiverd water in plaats van volledig gebruik te moeten maken van het door de mens verontreinigde oppervlaktewater. Als het verlies aan biodiversiteit onverminderd doorgaat, kost dat de wereldgemeenschap \$ 50 miljard per jaar. Een grote verscheidenheid aan plant- en diersoorten is dus nuttig en nodig. Het is daarom van groot belang om de achteruitgang te stoppen.

Afname van de biodiversiteit

Onderstaande grafiek toont de achteruitgang van de biodiversiteit in Nederland (onderste lijn), Europa (middelste lijn) en op wereldniveau (bovenste lijn). Op de verticale as staat het aantal verschillende soorten (uitgedrukt in een percentage); de horizontale as geeft de tijd weer. De neergang in de eeuwen vóór 1900 wordt in Nederland vooral veroorzaakt door ontginning en ontwatering ten behoeve van de landbouw. Vooral vanaf 1900 hebben grootschalige ingrepen in het landschap, die mogelijk werden dankzij de technische vooruitgang, geleid tot een sterke afname van de biodiversiteit. In de tweede helft van de 20^e eeuw kwam daar nog eens de schaalvergroting in de landbouw bij. De belangrijkste oorzaken van het verlies aan biodiversiteit zijn: afname van de oppervlakte natuurlijke en halfnatuurlijke gebieden, versnippering van gebieden en afname van de milieukwaliteit (vooral vermesting en verdroging, maar ook gifstoffen uit de landbouw).

Biodiversiteit

Bron: PBL.

PBL/aug09/1440

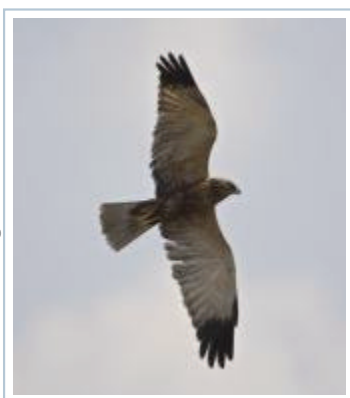
www.compendiumvoordeleefomgeving.nl

Beleid en wetgeving in relatie tot biodiversiteit

In juni 1992 werd tijdens een VN-conferentie over Milieu en Ontwikkeling in Rio de Janeiro het Biodiversiteitsverdrag gelanceerd. Daaraan doen inmiddels 193 partijen mee, waaronder Nederland. Een van de doelen die in het kader van het verdrag werden geformuleerd was om de wereldwijde achteruitgang van de biodiversiteit in 2010 te hebben afgeremd. Op een conferentie in Nagoya in oktober 2010 is gebleken dat dit doel nog niet is bereikt (ook niet in Nederland) en is een nieuw plan opgesteld, gericht op het jaar 2020.

Op basis van de afspraken in Nagoya heeft de Europese Commissie in mei 2011 een nieuwe strategie gepresenteerd om gedurende het volgende decennium de biodiversiteit in Europa te beschermen en te verbeteren. Deze strategie heeft het Natura 2000-netwerk als basis. Dit netwerk bestaat uit meer dan 25.000 gebieden die nu samen circa 20% van het landoppervlak van het grondgebied van de Europese Unie beslaan. Daarnaast hebben sommige lidstaten ook delen van hun mariene gebieden aangewezen als Natura 2000-gebied. Het netwerk groeit nog. De Natura 2000-gebieden zijn beschermd op grond van de Europese Vogelrichtlijn en Habitatrictlijn. De Vogelrichtlijn (VR) dateert uit 1979 en richt zich op de bescherming van 187 zeldzame of bedreigde vogelsoorten in Europa. De bescherming van circa 500 plantensoorten, 200 diersoorten en 200 habitattypen¹ (exclusief vogels) valt onder de Habitatrictlijn (HR) die dateert uit 1992.

Foto: Luc Hoogestein

Bruine kiekendief

In Nederland vallen 95 vogelsoorten onder de Vogelrichtlijn (bijvoorbeeld: rietzanger, kiekendief en purperreiger). Onder de Habitatrictlijn vallen 36 plant- en diersoorten (bijvoorbeeld bever, zeehond en pimpernelblauwtje) en 51 habitattypen (bijvoorbeeld droge heide, hoogvenen en oude eikenbossen). De natuurbescherming kent in Nederland twee sporen: bescherming van gebieden en bescherming van soorten. Beide sporen hebben hun eigen wetgeving: de Natuurbeschermingswet 1998 en de Flora- en faunawet. De bescherming van Natura 2000-gebieden loopt via de Natuurbeschermingswet; de bescherming van soorten via de Flora- en faunawet. Op termijn zullen onder andere deze wetten opgaan in één nieuwe Natuurwet. De voorbereidingen hiervoor lopen momenteel.

Natura 2000 in Nederland

Het Ministerie van Economische zaken, Landbouw en Innovatie (EL&I) heeft in Nederland ruim 160 gebieden aangemeld als Natura 2000-gebied. Aanmelding heeft plaatsgevonden op ecologische gronden. Ongeveer 1/3 van de oppervlakte van deze gebieden ligt op het land (bijvoorbeeld: Veluwe, Schoorlse duinen en Binnenveld) en 2/3 is water (bijvoorbeeld: IJsselmeer, Waddenzee en Noordzeekustzone). Na de aanmelding stelt het Ministerie van EL&I voor elk gebied een aanwijzingsbesluit op. Hierin staan de begrenzing van het gebied en de doelstellingen voor de te beschermen soorten en habitats. In het beheerplan voor een Natura 2000-gebied worden deze doelen verder uitgewerkt, inclusief de benodigde maatregelen en financiering. Het opstellen van een beheerplan is de verantwoordelijkheid van het bevoegd gezag².

Meer informatie

Op de website van het [Interbestuurlijk Regiebureau Natura 2000](#) is meer informatie over beheerplannen te vinden. Hier zijn ook eerder verschenen factsheets terug te vinden. Algemene informatie over Natura 2000 is te vinden op de website van de [rijksoverheid](#), onder het onderwerp Natuur.

¹ Een habitat is een kenmerkend leefgebied van een soort.

² Het bevoegd gezag is het Ministerie van EL&I, het Ministerie van Infrastructuur & Milieu, het Ministerie van Defensie of één van de twaalf provincies.

Disclaimer

Dit document is opgesteld door het interbestuurlijk Regiebureau Natura 2000. In het Regiebureau werken de bevoegde gezagen samen die verantwoordelijk zijn voor het opstellen van beheerplannen Natura 2000 en vergunningverlening in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998. Er kan geen enkel recht aan de inhoud van dit document worden ontleend.